

Skrifstofa borgarstjóra og borgarritara
Ráðhús Reykjavíkur

Reykjavík, 1. október 2026

MSS26090114

hsg

Hér með sendist útskrift úr fundargerð borgarstjórnar frá 29.9.2026 varðandi eftirfarandi mál:

Tillaga borgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins, Viðreisnar og Framsóknarflokksins um endurreisn íslenska forvarnarmóðelsins í Reykjavík

Lögð fram svohljóðandi tillaga borgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins, Viðreisnar og Framsóknarflokksins, ásamt fylgiskjöllum:

Lagt er til að borgarstjórn samþykki að fela borgarstjóra að undirrita viljayfirlýsingu um endurreisn íslenska forvarnarmóðelsins í Reykjavík, ásamt þjónustusamningi við Rannsóknir og greiningu (R&G) um framkvæmd fyrsta áfanga verkefnisins í grunnskólum Reykjavíkurborgar árið 2026, þar sem meðal annars verði notast við gögn úr Íslensku æskulýðsrannsókninni. Jafnframt er lagt til að skóla- og frístundasviði verði falið að vinna að því í samstarfi við R&G að fullmóta tillögu að framhaldi verkefnisins fyrir árin 2027– 2029. Tillagan liggi fyrir eigi síðar en 15. nóvember 2026, þar á meðal kostnaðarmat, svo taka megí tillit til hennar við gerð fjárhagsáætlunar Reykjavíkurborgar fyrir árið 2027.

Greinargerð fylgir tillögunni.
Samþykkt.

Borgarfulltrúar Sjálfstæðisflokksins, Viðreisnar og Framsóknarflokksins leggja fram svohljóðandi bókun:

Meirihlutinn fagnar því að íslenska forvarnarmódelið, sem varð til fyrir aldarfjórðungi í samstarfi rannsakenda, sveitarfélaga, æskulýðsstarfs, skóla, foreldra og íþróttahreyfingarinnar, verði endurreist í Reykjavík. Íslenska forvarnarmódelið er eitt árangursríkasta forvarnarstarf sem þekkist á alþjóðavettvangi. Hlutfall nemenda í 10. bekk sem höfðu orðið ölvaðir lækkaði til að mynda úr 42% árið 1998 í um 5% árið 2016. Árangurinn hefur vakið athygli víða og módelið orðið fyrirmynd forvarnarstarfs víða um heim. Kjarni móðelsins felst meðal annars í reglulegri gagnasöfnun um stöðu og líðan ungmenna og að niðurstöðunum sé hratt og með aðgengilegum hætti miðlað til skóla, foreldra, félagsmiðstöðva, íþróttafélaga og annarra sem þjónusta börn og ungmenni. Á þeim grunni setja aðilar á vettvangi sér markmið, móta aðgerðir, fylgja þeim markvisst eftir og nýta niðurstöðurnar til áframhaldandi þróunar starfsins. Jafnframt er lögð áhersla á að draga úr áhættuhegðun með því að beina börnum og ungmönnum í uppbyggilegt starf. Margt er vel gert í Reykjavík, en ýmis merki eru um aukna

Reykjavík

áhættu hegðun meðal ungmenna. Því er mikilvægt að ráðast í markvissa endurreisn þessa mikilvæga forvarnarstarfs, sem reynslan sýnir að getur skilað verulegum árangri í þágu farsældar barna og ungmenna. Innleiðingin hefst í haust og gert er ráð fyrir að starfið nái fullum krafti skólaárið 2027-2028.

Borgarfulltrúar Samfylkingarinnar leggja fram svohljóðandi bókun:

Borgarfulltrúar Samfylkingarinnar fagna því að meirihlutinn taki nú undir mikilvægi íslenska forvarnarmóðelsins, sem var einmitt grunnurinn að tillögu Samfylkingarinnar um viðtækar aðgerðir í forvarnarmálum, sem lögð var fram 8. september síðastliðinn. Tillaga meirihlutans snýr fyrst og fremst að gögnunum og það er vel, en gögnin gera lítið nema þau leiði til aðgerða úti í hverfunum, hjá fagfólkinu sem þekkir börnin. Barna- og fjölskylduteymi í fjórum hverfum borgarinnar, eins og Samfylkingin leggur til hér í dag, er sá vettvangur sem þarf til að vinna áfram með niðurstöðurnar og því í raun forsenda þess að tillaga meirihlutans skili árangri. Miðlæg skrifstofa í Borgartúni getur ekki ein gegnt því hlutverki. Áður en borgin skuldbindur sig til lengri tíma þarf líka að leggja fyrir kostnaðarmat og skýr ábyrgð á eftirfylgninni.

Borgarfulltrúar Vinstreisins leggja fram svohljóðandi bókun:

Nú á skömmum tíma hefur ýmislegt breyst í umhverfi barna og ungmenna. Sem dæmi hafa ólögráða ungmenni greiðara aðgengi að ávanabindandi efnum í gegnum samfélagsmiðla og netverslanir. Neysla hefur aukist og þeim fjölgað sem byrja fyrr að drekka áfengi og reykja. Aðgerða er þörf og styður Vinstrið allar góðar tillögur sem snúa að forvörnum og æskulýðsrannsóknunum. Það skýtur hins vegar skökku við að Sjálfstæðisflokkurinn tali fyrir auknu aðgengi að áfengi í ljósi afgreiðslu þessarar mikilvægu forvarnartillögu sem hér er lögð fram. Þá er kaldhæðnislegt að Sjálfstæðisflokkurinn, Viðreisn og Framsókn tali um að „endurreisa íslenska forvarnarmódelið“ á meðan þessir sömu flokkar munda niðurskurðarhnífinn í verkefnum tengdum börnun og ungmennum í hverfum borgarinnar.

Borgarfulltrúi Sósíalistasflokks Íslands leggur fram svohljóðandi bókun:

Tillögunni er tekið fagnandi enda orðið tímabært að endurreisa íslenska forvarnarmódelið. Þrátt fyrir að áhættu hegðun barna sé ekki komin á þann stað sem hún var á tíunda áratugnum er mikilvægt að grípa strax í taumana miðað við vísbendingar um að áhættu hegðun sé að aukast. Þegar ráðist verður í aðgerðir er nauðsynlegt að einblína ekki aðeins á fræðslu heldur aðgerðir sem hafa raunveruleg áhrif á umhverfi barna. Tryggja þarf jafnt aðgengi barna og ungmenna að æskulýðs-, tómstunda- og íþróttastarfi sem er ein lykilstoð forvarna. Einnig er nauðsynlegt að Reykjavík beiti sér fyrir takmörkuðu aðgengi að áfengi og nikótínvörum en með komu netsölu áfengis hefur aldrei verið jafn auðvelt fyrir ungmenni að nálgast áfengi. Áhrif auglýsinga verslana sem selja áfengi og nikótínvörur hafa einnig aukist á síðustu árum. Að lokum er bent á þá afturför í forvarnarstarfi sem felst í veitingu áfengisleyfa á íþróttaviðburðum og lengingu útivistartímans. Kjarni íslenska forvarnarmóðelsins felst í öflugum samstarfi allra sem koma að málefnum barna og ungmenna. Falin verðmæti liggja hjá ungmennum sjálfum og er því mikilvægt að tryggja aðkomu þeirra að aðgerðunum.

Helga Björk Laxdal
e.u.

Samritt Skóla- og frístundaráð

Hjálag: Tillaga borgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins, Viðreisnar og Framsóknarflokksins um endurreisn íslenska
forvarnarmóðelsins í Reykjavík

Reykjavík

Tillaga borgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins, Viðreisnar og Framsóknarflokksins um endurreisn íslenska forvarnarmóðelsins í Reykjavík

Lagt er til að borgarstjórn samþykki að fela borgarstjóra að undirrita viljayfirlýsingu um endurreisn íslenska forvarnarmóðelsins í Reykjavík, ásamt þjónustusamningi við Rannsóknir og greiningu (R&G) um framkvæmd fyrsta áfanga verkefnisins í grunnskólum Reykjavíkurborgar árið 2026, þar sem meðal annars verði notast við gögn úr Íslensku æskulýðsrannsókninni. Jafnframt er lagt til að skóla- og frístundasviði verði falið að vinna að því í samstarfi við R&G að fullmóta tillögu að framhaldi verkefnisins fyrir árin 2027–2029. Tillagan liggja fyrir eigi síðar en 15. nóvember 2026, þar á meðal kostnaðarmat, svo taka megí tillit til hennar við gerð fjárhagsáætlunar Reykjavíkurborgar fyrir árið 2027.

Greinargerð:

Íslenska forvarnarmóðelið varð til í Reykjavík fyrir nær þremur áratugum, í samstarfi rannsakenda, Reykjavíkurborgar og þeirra sem sinna daglegu lífi barna og unglínga, t.d. skólafólks, foreldra og íþróttahreyfingarinnar. Íslenska forvarnarmóðelið byggir á því að mæla árlega stöðu barna og ungmenna, skila niðurstöðum hratt til hvers samfélags og vinna með starfsfólki í nærumhverfi barna og ungmenna að setningu markmiða og skipulagningu viðbragðs. Árangurinn er eitt best heppnaða forvarnarstarf sem þekkist á alþjóðavettvangi og er nú fyrirmynd forvarnarstarfs víða um heim. Þegar hafist var handa við að vinna að íslenska móðelinu, lækkaði hlutfall nemenda í 10. bekk sem höfðu orðið drukkknir síðustu 30 daga úr 42% árið 1998 í um 5–7% eftir 2016, og sambærileg þróun mældist í daglegum reykingum og kannabisneyslu. Móðelið er sett fram sem tíu skrefa árlegur ferill með miklu samstarfi ólíkra aðila þar sem unnið er á grunni gagnasöfnunar, miðlunar, markmiðasetningar, aðgerða og endurtekningar.

Gagnaöflun hefur síðustu ár farið fram í gegnum Íslensku æskulýðsrannsóknina (ÍÆ), sem Menntavísindasvið Háskóla Íslands leggur árlega fyrir í 4.–10. bekk grunnskóla landsins fyrir mennta- og barnamálaráðuneytið. Það sem lagðist af er hringrásin sjálf, miðlunin og samtalið við vettvang. Umbætur á þessu sviði voru undirbúnar hjá borginni í sumar, þegar starfsfólk skóla- og frístundasviðs Reykjavíkurborgar og R&G fóru saman yfir þarfir vettvangsins. Þar kom fram skýr ósk um styttri og skýrari framsetningu gagna, betri niðurbrot eftir skólum og borgarhlutum, og efni sem sparar starfsfólki skóla tíma í stað þess að íþyngja því. Úttekt Ríkisendurskoðunar á farsældarlögunum, sem birt var í júní 2026, staðfestir sömu mynd á landsvísi: kerfið skortir yfirsýn yfir stöðu barna og reglubundið árangursmat.

Í apríl 2026 var undirritaður samstarfssamningur mennta- og barnamálaráðuneytisins, Háskóla Íslands, Háskólans í Reykjavík og R&G um að R&G leiði vinnu við miðlun og frekari nýtingu niðurstaðna ÍÆ fyrir sveitarfélög og skóla. Sá samningur sem nú er gerður byggir meðal annars á þessu samstarfi. R&G hefur aðsetur við Háskólann í Reykjavík, stofnað af Ingu Dóru Sigfúsdóttur, sem er einn aðalhöfundur íslenska forvarnarmóðelsins og hefur fylgt því eftir í rannsóknum og innleiðingu í áratugi. Með aðkomu R&G fær

Reykjavík ekki einungis þjónustuaðila heldur vísindalegt bakland: túlkun sem byggir á aldarfjórðungs samanburðargögnum fyrir borgina, tengingu við alþjóðlegar rannsóknir og faglegan ramma sem gerir kleift að meta árangur en ekki aðeins fullyrða um hann.

Verkefnið tengist beint því sem borgin er þegar með í gangi og markmiðið er beinlínis að leita sameiginlega leiða til að samtvinna þetta við þau verkefni auk þess að efna loforð meirihlutans um mælanleg markmið í skólastarfi og þátttöku allra barna í skipulögðu íþrótt- og tómstundastarfi. Fyrsti áfangi, sem samningurinn samkvæmt þessari tillögu nær til, felur í sér stjórnendasamantekt, sértæka framsetningu fyrir einstaka borgarhluta, nokkrar dýpri sérgreiningar og kynningar fyrir stjórnendur og kjörna fulltrúa. Viljayfirlýsingin sem fylgir samningnum markar áformin til lengri tíma þar sem ætlunin er að tryggja samfellu sem byggir á mælingum, túlkunum, samtali, markmiðasetningu, aðgerðum og endurmati. Ætlunin er að þetta verklag verði keyrt af fullum þunga frá og með skólaárinu 2027–2028.

Hjálagt: Drög að viljayfirlýsingu um endurreisn íslenska forvarnarmóðelsins í Reykjavík

VILJAYFIRLÝSING - DRÖG

um endurreisn íslenska forvarnarmóðelsins í Reykjavík

Reykjavíkurborg og Rannsóknir og greining lýsa yfir sameiginlegum vilja til að endurreisa íslenska forvarnarmóðelið í Reykjavík: árlega hringrás þar sem áreiðanleg gögn um líðan og aðstæður barna og ungmenna eru nýtt til samtals, markmiðasetningar og aðgerða í hverjum borgarhluta, ár eftir ár.

Móðelið varð til í Reykjavík fyrir aldarfjórðungi í samstarfi rannsakenða, borgarinnar, skóla, foreldra og íþróttahreyfingarinnar og er alþjóðlega viðurkennt vísindastarf sem hefur síðan verið tekið upp í tugum samfélaga um allan heim. Borgin sem bjó það til tekur það nú aftur upp, af fullum þunga.

Byrjað er strax. Haustið 2026 fer verkefnið af stað þar sem niðurstöður verða teknar saman, kynntar og ræddar á vettvangi. Fullum krafti verður svo náð skólaárið 2027–2028, þegar heill hringur sem byggir á mælingu, túlkun, samtali, markmiðasetningu, aðgerða, endurmats — verður lokaður í borgarhlutunum öllum.

Aðilar stefna að því að:

1. Gagnasöfnun og vinnsla gagna verði sett upp þannig að það tryggi að það þjóni þörfum borgarinnar.
2. Niðurstöður berist borginni hratt og verði settar fram á mannamáli fyrir hvern borgarhluta og hvern skóla, með verndandi þáttum jafnt sem áhættuþáttum.
3. Í hverjum borgarhluta fari fram samtal við skóla, félagsmiðstöðvar, íþróttafélög og foreldra, og að þar séu sett mælanleg markmið sem tengjast forvarnaráætlun borgarinnar.
4. Nýjar áskoranir í lífi barna og ungmenna — þar á meðal stafrænt öryggi og netofbeldi — verði meðal annars hluti af mælingum og aðgerðum, til viðbótar við það sem móðelið var upphaflega byggt utan um.

Rannsóknir og greining bjóða Reykjavíkurborg jafnframt beina aðkomu að samtali um framtíðarskipulag Rannsókna & greiningar sem óhagnaðarðriffinna einingar í þágu barna, hvernig því verði best fyrir komið og hvaða hlutverki borgin getur gegnt í því. Reykjavíkurborg þiggur það boð.

Þjónustusamningur aðila frá 1. október 2026 er fyrsta skrefið. Fyrir 1. janúar 2027 útfæra aðilar í sameiningu áætlun fyrir 2027–2029, með kostnaðarmati sem liggur fyrir eigi síðar en 15. nóvember 2026 svo taka megí tillit til þess við fjárhagsáætlun borgarinnar.

Reykjavík, 1. október 2026

Hildur Björnsdóttir, borgarstjóri · Inga Dóra Sigfúsdóttir, f.h. Rannsókna og greiningar